

Студентка 46 групи

Денисенко В.А.

Викладач кафедри економіка підприємства,
фінансів та фінансово-економічної безпеки

Літовкіна Т.В.

Державний бюджет як фінансова основа регулювання ринкової економіки

Важливе місце в системі регулювання ринкової економіки, створення сприятливого фінансового середовища для швидкого розвитку ринкових відносин, забезпечення макроекономічної рівноваги в економіці належить бюджету. Він є невід'ємною частиною ринкових відносин і одночасно важливим інструментом реалізації державної політики.

Державний бюджет, як фінансова основа регулювання ринкової економіки, здійснює це регулювання за допомогою формування доходів та видатків. Доходи бюджету – це частка централізованих ресурсів, які використовуються для виконання відповідних функцій держави. Видатки бюджету — це економічні відносини, що виникають з приводу розподілу коштів бюджетного фонду держави.

Реалізація функцій бюджету як інструменту формування, розподілу та використання ресурсів, розвитку ринкової економіки, регулювання міжгалузевих, регіональних, економічних і соціальних пропорцій здійснюється шляхом бюджетного регулювання. Бюджетне регулювання – метод державного економічного регулювання економіки, який передбачає оптимальне співвідношення між державними доходами (передусім податковими надходженнями) та державними витратами, а також перерозподіл коштів між різними бюджетами з метою впливу на циклічний розвиток економіки, на структурні зрушення в економіці, темпи науково-технічного прогресу, соціально-економічну політику держави, співвідношення сукупного попиту та пропозиції.

Особливістю планування й виконання дохідної частини Держбюджету є значна розбіжність між плановими й фактичними показниками. Серед доходів головне місце займають податкові надходження, і їх частка з кожним роком збільшується. Планування й виконання видаткової частини також є досить важливим. Особливістю видатків українського бюджету є переважання видатків на загальнодержавні функції, економічну діяльність, освіту, розвиток ринкової економіки, соціальний захист і соціальне забезпечення, міжбюджетні трансферти.

Існування численних суперечностей, зумовлених як внутрішніми проблемами бюджетної системи, так і протиріччями розвитку економіки, потребує удосконалення всіх його складових. Саме бюджет характеризує рівень економічного розвитку країни, і завдяки правильному здійсненню бюджетного процесу забезпечується економічна і соціальна стабільність та належний життєвий рівень населення.

Під час дослідження даної тематики я виявила такі проблеми у плануванні й виконанні дохідної частини бюджету України: недосконала система планування доходів призводить до значних обсягів недонадходжень до бюджету, відсутність розробленої економічної стратегії країни на декілька років сприяє посиленню невизначеності при плануванні й виконанні дохідної частини. У системі планування й виконання видаткової частини спостерігається тенденція до оптимізації показників планування й виконання, але через недосконалість програмно-цільового бюджетування набувають значного розвитку негативні явища, такі як значний рівень тінізації економіки, політичного лобіювання бізнес інтересів на стадії проектування видаткової частини, некоректні напрямки фінансування бюджетного дефіциту. У сфері міжбюджетних відносин негативними є тенденції до неоптимального розподілу міжбюджетних трансфертів.

Отже, держава окрім регулювання та раціонального використання державного бюджету повинна виконувати ряд таких функцій та завдань для того, щоб ринкова економіка розвивалась:

1. Розробка політики соціально-економічного розвитку країни, за допомогою якої визначаються головні цілі, пріоритети та засоби розвитку ринкової економіки. Це означає, що держава розробляє стратегію соціально-економічного розвитку: визначає ресурси та передбачає певні заходи, які необхідні для її реалізації; прогнозує економічні, соціальні та міжнародні наслідки від її впровадження в життя.

2. Формування правових засад функціонування економіки. З цією метою держава визначає правовий статус окремих форм власності, узаконює існування різних видів господарської діяльності, регулює відносини між окремими суб'єктами ринку.

3. Захист конкуренції як головного “двигуна” ринкового механізму. З цією метою держава здійснює антимонопольну політику.

4. Перерозподіл доходів та ресурсів. Необхідність в перерозподілі доходів обумовлюється природою ринку, якщо первинні доходи окремих домогосподарств жорстко пов'язані з результатами їхньої індивідуальної трудової діяльності. Це неминуче породжує надмірні коливання в особистих доходах, а також відсутність доходів у непрацездатних членів суспільства.

5. Стабілізація ринкової економіки. Ринок не завжди може самостійно протистояти економічній нестабільності. Тому виникає необхідність державного вливу на економічний цикл. В основі стабілізаційної функції держави лежить та обставина, що витрати приватного сектора економіки можуть бути недостатніми для досягнення повної зайнятості або надмірними. В першому випадку держава може застосувати стимулюючу політику, в іншому – стримувальну. Основними методами виконання державою стабілізаційної функції є фіскальна та грошово-кредитна політика, за допомогою яких вона впливає на сукупний попит.